

VCN
in-12
6508
SRBONIE

P. RAMI GRAMMATICA LATINA. PARISIIS 1568.

VCM 5= 6508

P. R. A. M. I.

RUDIMENTA

GRAMMATICÆ

LINGUÆ

6508

PARISIIS,

Apud Joannem Vieillardum Proprietarium
typographicum, et Joannem Claretum

1783.

Cum privilegio Regis.

1924

AP

P. R A M I

R U D I M E N T A

G R A M M A T I C Æ

Latinae.

BIBLIOTHÈQUE

de

ME COUSIN

6508

P A R I S I I S,

Apud Andream Wechelum, sub pegaso, in
vico Bellovaco: Anno salutis

1 5 6 5.

Cum privilegio Regis.

PRIVILEGII SEN-
TENTIA.

CAutum est authoritate Regia, ne quis alius præter Andream Wechelum juratum in alma Parisiensi Academia Librarium, hæc P. Rami Rudimenta Grammaticæ nunc primùm ædita, ante decennium ab editione proximū, in hoc Francorum regno imprimat, neve alibi impressa vendat: Ac si Regii diplomatis sententia operis initio præfigatur, finive postponatur, ut omnibus clarum, notum, indictum habeatur. Secus qui faxit, & libris ipsis, & mille librarū Paris. multa pœnas pendito. Datum Rhemis, Regio cōsensu subsignatum, D. Villamoro supplicum libellorū magistro præsentē. 3.id.Jun. 1557.

Coignet.

P. R A M I

R U D I M E N T A

G R A M M A T I C Æ

Latina.

C A P. I. D E L I T E R I S.

Discipulus, Præceptor.

Tudeo (mi præceptor) ex te breviter audire, quæ de Grammatica vulgò copiosè explicantur, si modò tibi molestum non est. P. Mihi quidem certè jucundius accidere nihil potest, quàm tam liberali tamque honesto desiderio obsequi. D. Visne igitur ut singulis de rebus te simpliciter interrogem? P. Sanè valde placet. sic enim & ingenium tuum cognoscam, & tu studium meum perspicias. D. Dic igitur primùm, Quid est Grāmatica? P. Ars bene loquendi. D. Quot sunt partes Grammaticæ? P.

A ij

Dux, Etymologia & Syntaxis. D. Quid est Etymologia? P. Prima pars Grammaticæ, quæ vocum singularum proprietates interpretatur. D. Quid est vox? P. Est nota, qua unumquodque vocatur. D. Unde fit vox? P. E litera & syllaba. D. Quid est litera? P. Est indivisi soni comprehensio. D. Quotuplex est? P. Duplex, vocalis aut consona. D. Quid est vocalis? P. Litera quæ per se syllabam potest efficere, ut a & e, i ore diducto: Item o & u, y, contracto. D. Quid est cōsona? P. Litera quæ tantum cum vocali syllabam potest efficere. D. Quotuplex est consona? P. Duplex, semivocalis aut muta. D. Quid est semivocalis? P. Est consona quæ per se sonum efficit, sed tanquam vocalis dimidium. D. Quotuplex est semivocalis? P. Duplex, liquida aut firma. D. Quid est liquida? P. Est semivocalis quæ diductis labris, instar primarum vocalium profertur: ejusque sonus emollitur aliquando & tanquam liquefcit: unde appellatur liquida. D. Quotuplex est liquida? P. Duplex, acutior aut obtusior: Acutior, ut es & er, el. hic sibilus in Græcis quibusdam vocibus geminatus scribitur Græco charactere zeta. ut in Zopyrus, & Zephyrus. Obtusior, liquida est, ut em & en. D. Quid est semivocalis firma? P. Quæ contractis labris instar secundarum vocalium effertur, & immutabilem sonum habet: unde & firma dicitur, ut jod & vau, ef. D. Quid est muta?

muta? P. Est consona, quæ sola duntaxat conatum quendam mutit. D. Quotuplex est muta? P. Duplex, aperta aut clausa. D. Quid est aperta? P. Quæ labris apertis mutit exilius. D. Quotuplex est aperta? P. Duplex, primi generis & secundi. D. Quid est aperta primi generis? P. Quæ præcipuo organo dentium effertur: ut Te & De. D. Quid est aperta secundi generis? P. Est muta, quæ præcipuo palati organo effertur: ut Ce, Qu, Ge. Ka, sono prorsus eadem est litera cum c: Ipsi verò c, succedit q. Hic character item unus est in scriptura nomine ix, pro duabus consonis cs vel gs: ut in crux & frux. quod agnoscitur é casibus crucis & frugis. D. Quid est muta clausa? P. Quæ labiis compressis interiore bucca mutit: ut Be, & Pe. D. Sed hæc, quam vim habet? P. Est nota aspirationis. Atque hæc est distributio literarum, quæ adhuc confusis generum partibus, & compendiis scripturæ additis ita enumeratæ sunt, a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, x, y, z. quibus adde j & v, numerabis vigintiquinque.

Cap. 2. de syllabæ compositione & quantitate.

D. Age verò, quoniam declarasti literam, jam nobis syllabam expone. P. Syllaba est integri soni comprehensio, estque unius literæ aut multarum. D. Quid est syllaba unius literæ? P. Est vocalis quælibet: ut a, e, i, o, u, y. D.

Quotuplex est syllaba plurium literarum? P. Duplex, vocalium tantum, aut etiam consonantium. Vocalium tantum duarum est: & ideo diphthongus appellatur: duarum nempe vocalium in unam syllabam comprehensus sonus. D. Quotuplex est diphthongus? P. Quadruplex, æ, au, œ, eu. quales sunt primæ syllabæ in ætas, audio, æstrum, euge. D. Syllaba est vocali & consonante mista est quot literis componitur? P. Modò est duabus, ut ab: modò est tribus, ut ars: modò est quatuor, ut mars: modò est quinque, ut stans: modò est sex, ut stirps. D. Intelligo syllabæ naturam, quantitatem requiro. P. Syllaba est brevis aut longa. D. Quid est syllaba brevis? P. Quæ constat unico tempore: ut utraque syllaba in nomine Deus, & in verbo lege, & ita notatur si opus est ˘. D. Quid est syllaba longa? P. Quæ constat duobus temporibus: ut utraque syllaba in audi & vervex, & ita notatur si opus est –.

Cap. 3. de accentu & notatione.

D. Percepi de vocis partibus, quæ sunt ejus communes affectiones? P. Accentus & notatio. D. Quid est accentus? P. Quo vox velut accinitur: estque in unica syllaba dictionis, quamvis polysyllabæ, unicus. D. Quotuplex est accentus? P. Duplex, acutus aut hebes. D. Quid est accentus acutus? P. Quo syllaba elevatur. D. Quotuplex est hebes? P. Duplex, gravis

gravis aut flexus. D. Quid est gravis? P. Quo syllaba deprimitur. D. Quid est flexus? P. Quo syllaba tum elevatur, tum deprimitur. Ita veró singuli, si quid opus est, notantur acutus', gravis', flexus'.

D. Quid est notatio? P. Qua disquiritur species aut figura vocis. D. Quid est species? P. Qua disquiritur primane sit vox, an aliunde flexa. Prima, ut amo: flexa, ut amabilis. D. Quid est figura? P. Qua disquiritur utrū vox simplex an cōposita sit: simplex est, ut doctus, amo: composita, ut perdoctus, redamo.

Cap. 4. de Nomine.

D. Habeo adhuc quid sit vox, quæ vocis partes in syllabis, quæ particulæ in literis, quæ sint propria accidentia in notatione: nunc genera declarato. P. Vox est numeri aut sine numero. D. Quid est vox numeri? P. Quæ adsignificat numerum: & quidem singularem aut pluralem, unde vox singularis numeri aut pluralis appellatur. D. Quid est singularis numerus? P. Quo res singularis exprimi potest, ut doctus, legit. D. Quid est pluralis? P. Quo res plures exprimi possunt, ut docti, legunt. D. Vox numeri quotuplex est? P. Duplex, finita aut infinita: Finita quæ numerum certo flexionis fine definitū adsignificat, ut doctus, legit: Infinita, quæ non adsignificat: ut nequam, præsto, amare, amandi. D. Quid? Vox numeri

quomodo præterea dividitur? P. In nomen & verbum. D. Quid est nomen? P. Vox numerum cum genere & casu. D. Quid est genus? P. Est differentia nominis secundum sexum: estque simplex aut multiplex. D. Simplex quotuplex est? P. Duplex, naturale aut fictum: naturale, est masculinum aut fœmininum. D. Quid est nomen masculini generis? P. Cui hic præponi potest, ut hic Magister. D. Quid est nomen fœmininum? P. Cui hæc præponi potest, ut hæc musa, sed aliquando masculinū, item fœmininum genus promiscuum est: & idem utrique sexui cōvenit: ut aquila pro matre fœminaque, est fœminini generis: passer, masculini. D. Quid est nomen ficti generis? P. Cui hoc præponi potest, & neutrum dicitur: ut hoc templum. D. Multiplex genus quomodo dividitur? P. In commune aut omne. D. Quid est nomen cōmunis generis? P. Cui hic & hæc præponi potest, ut civis, sacerdos. D. Quid est nomen omnis generis? P. Cui hic & hæc & hoc præponi potest, ut felix, amans. D. Quomodo dividitur nomen é differentia generis? P. In substantivum vel adjectivum. D. Quid est nomen substantivum? P. Est nomen generis unius, aut summum duplicis, ut pater, civis. D. Quid est adjectivum? P. Quod cum tribus generibus declinatur: vel uno fine, ut felix, amans: vel duobus, ut fortis forte: vel tribus, ut bonus bona bonum, acer acris acre. D.

Quid

Quid adjectivis quibusdā accidit? P. Cōparatio. D. Cōparationis gradus quot sunt? P. Post absolutū duo gradus nominantur, cōparativus & superlativus. D. Quid est comparativus. P. Qui per absolutum cum magis explicatur, ut doctior, magis doctus. D. Quid est superlativus? P. Qui per absolutum cum maximē explicatur: ut doctissimus, maximē doctus. Formatur uterque gradus ex absoluto fine in i, comparativus addito or pro communi genere, & us pro neutro: ut á docti, doctior, doctius: á forti, fortior, fortius. Superlativus formatur addito ssimus pro masculino, ssima pro fœminino, ssimum pro neutro: ut doctissimus, doctissima, doctissimum: fortissimus, fortissima, fortissimum. Si tamen absolutus desinat in er, superlativus masculinus fit addito rimus, fœmininus rima, neuter rimum: ut niger, nigerrimus, nigerrima, nigerrimum.

*Cap. 5. de casu & prima declinatione
parisyllaba.*

D. Accepi de generibus, perque genera cōparationibus. Quid est casus? P. Est specialis terminatio nominis. D. Quotuplex est? P. Sextuplex, ut deinceps appellatur, nominativus, genitivus, dativus, accusativus, vocativus, ablativus. Casus bini similes sunt: nominativus & vocativus in utroque numero: dativus & ablativus in plurali: ut Magister, magister: ma-

gistri, magistri: magistris, magistris. In neutris autē similes sunt in utroque numero terni, nominativus, accusativus, vocativus: & plurales in a, ut templum, templa: tempus, tēpora. D. Nominis per has differentias flexio quomodo vocatur? P. Declinatio. D. Quotuplex est declinatio? P. Duplex: Parisyllaba & imparisyllaba. D. Quid est parisyllaba? P. Cujus nominativo singulari dativus pluralis in is parisyllabus est: ut musa, musis: dominus, dominis. D. Quotuplex est parisyllaba? P. Duplex: prima quæ nominativo singulari desinit in a fœmininum, genitivo in æ, dativo in æ, accusativo in am, ablativo in ā, nominativo plurali in æ, genitivo in ārum, accusativo in as: ut

Musa, musæ, musæ, musam, musa, inusa.

Musæ, musarum, musis, musas, musæ, musis.

D. Quid est secunda parisyllaba? P. Quæ nominativo singulari desinit in s, vel r, masculinum, vel m, neutrum, genitivo in i, dativo & ablativo in o, accusativo in um: plurali nominativo in i vel a, genitivo in orum, accusativo in os vel a. D. Da exemplum de s.

P. Dominus, domini, domino, dominum, domine, domino.

Domini, dominorum, dominis, dominos, domini, dominis.

Us, vocativo in e mutatur. tria communia desinunt in i, filius, fili: meus, mi: genius, geni.

Deus vocativo manet. á propriis autem in ius tollitur

tollitur us, ut Antonius, Antoni.

D. Da exemplum de r. P. In r, triplicia sunt, er, ir, ur. In er, ut,

Magister, magistri, magistro, magistrum, magister, magistro.

Magistri, magistrorum, magistris, magistris, magistris, magistris.

In ir unicum est.

Vir, viri, viro, virum, vir, viro.

Viri, virorum, viris, viros, viri, viris.

In ur item unicum est.

Satur, sature, saturo, saturum, satur, saturo.

Sature, saturorum, saturis, saturos, sature, saturis.

D. Da exemplum de m.

P. Scamnum, scamni, scamno, scamnum, scamnum, scamno.

Scamna, scamnorū, scamnis, scamna, scamna, scamnis.

*Cap. 6. de parisyllabis adjectivis
anomalis.*

D. Plané intellexi quæ adhuc de prima declinatione parisyllaba exposuisti. Adjectiva igitur parisyllaba cujus sunt declinationis? P. Utriusque parisyllabæ: sed vario genere, ut bonus, bona, bonum: atque ex iis unum & viginti sunt anomala: sed tria Ego, Tu, Sui, anomaliam præcipuam habent.

Ego, mei, mihi, mē, mē.

Nos, nostrum vel nostri, nobis, nos, nobis.
Tu, tui, tibi, tē, tu, tē.

Vos, vestrum vel vestri, vobis, vos, vos,
vobis.

Sui, sibi, sē, sē.

Sui, sibi, sē, sē.

Hoc tertium caret nominativo & vocativo utriusque numeri. Ex his tribus demonstrativis oriuntur possessiva regularia, meus, mea, meum: noster, nostra, nostrum: nostras: tuus, tua, tuum: vester, vestra, vestrum: vestras: suus, sua, suum. Reliqua ex illis anomalis, casus primæ & secundæ parisyllabæ magis ostendunt. Sedecim sequentia genitivos habent in us, dativos in i: tria prima genitivum habent in jus.

Hic, hæc, hoc, hujus, huic, hunc, hanc,
hoc, hoc, hac, hoc.

Hi, hæ, hæc, horum, harum, horum, his,
hos, has, hæc, his.

Is ea id, ejus, ei, eum eam id, eo ea eo.

Ei vel ii, aliquando i, eæ, ea, eorum, earum,
eorum, eis vel iis, aliquando is, eos, eas, ea,
eis vel iis, aliquando etiam is.

Idem compositum similiter declinatur.

Quis vel qui, quæ vel qua, quod vel quid,
cujus, cui, quem quam quod vel quid,
quo qua quo, aliquando etiam qui o-
mni genere.

Qui, quæ, quæ, vel qua, quorum quarum
quo-

quorum, quis vel quibus, quos, quas, quæ
vel qua, quis vel quibus.

Sequentia tredecim adjectiva in ius desinunt
genitivo: alius alia aliud, alius, alii: alter, alte-
ra, alterum, alterius, alteri: sic Iste, ista, istud, Il-
le, illa, illud, Ipse, ipsa, ipsum, unus, una, unum,
ullus, ulla, ullum, nullus, nulla, nullū, uter, utra,
utrum, uterque, utraque, utrūque, neuter, neu-
tra, neutrum, solus, sola, solum, totus, tota, to-
tum. Ex his octo Alius, alter, is, hic, iste, ille,
ipse, quis relativa sunt alicujus antecedentis:
tria etiam Hic, Iste, Ille, demonstrativa. at Sui
& Suus reciproca sunt proximi antecedentis,
Omnis natura est conservatrix sui. Duo reli-
qua Ambo & Duo sic declinantur,

Ambo, ambæ, ambo, amborum, ambarum,
amborum, ambobus, ambabus, ambo-
bus, ambos, ambas, ambo, ambo, ambæ,
ambo, ambobus, ambabus, ambobus.

Duo, duæ, duo, duorum, duarum, duorum,
duobus, duab⁹, duobus, duos, duas, duo,
duo, duæ, duo, duobus, duabus, duobus.

Cap. 7. de declinatione imparisyllaba.

D. Percipio parisyllabæ declinationis do-
ctrinam: nunc imparisyllabam expone. P. De-
clinatio imparisyllaba, est cujus nominativo
singulari dativus pluralis imparisyllabus est:
finitur autem singulari genitivo in is, dativo in
i, accusativo in em, vel in neutralem finem,

ablativo in e, plurali nominativo & accusativo in es vel in a, genitivo in um, dativo & ablativo in ibus. D. Quotuplex est imparisyllaba declinatio? P. Duplex: prima, cujus genitivus singularis non crescit, & fines habet e, s, r. D. Da exemplum de e. P. Mantile, mantilis, mantili, mantile, mantile, mantili.

Mantilia, mantilium, mantilibus, mantilia, mantilia, mantilibus.

D. Da exemplum de s.

P. Vulpes, vulpis, vulpi, vulpem, vulpes, vulpe. Vulpes, vulpium, vulpibus, vulpes, vulpes, vulpibus.

Corbis, corbis, corbi, corbē, corbis, corbe. Corbes, corbium, corbibus, corbes, corbes, corbibus.

In s desinentia fœminina sunt es, & is. D. Da exemplum de r.

P. Venter, ventris, ventri, ventrem, venter, ventre.

Ventres, ventrium, ventribus, ventres, ventres, ventribus.

Nomina in r sunt masculina.

D. Quid est declinatio imparisyllaba secunda? P. Cujus genitivus singularis crescit, & masculinorum est. D. Quomodo dividitur incrementū? P. Per vocales a, e, i, o, u, y. D. Da crescentia per a. P. Titan, titanis: Civitas, civitatis: Thema, thematis. D. Da crescentia per e. P. Res, rei, rei, rem, res, re. Res, rerum, rebus,

bus, res, res, rebus. Reliqua magis analogiam sequuntur, ut anser, anseris: pes, pedis: serpens, serpentis. D. Da crescentia per i. P. Glis, gliris: Apollo, Apollinis: Nomen, nominis. D. Da crescentia per o. P. Heros, herois: Mos, moris: littus, littoris. D. Da crescentia per u. P. Commune suus, suis: grus, gruis. Quædam in us declinantur, ut, Census, census, censui, censum, census, censu. Census, censuum, censibus, census, census, censibus. Iesus, Iesu, Iesu, Iesum, Iesu, Iesu. Rus, ruris: nux, nucis. D. Da crescentia per y. P. Calyx, calycis: chalybs, chalybis: sardonius, sardonius.

LIBRI SECUNDI

CAP. I. DE VERBO.

D. Tenere mihi videor quandam nominum Etymologiam, vehementer aveo similem verborum doctrinam cognoscere. Quid igitur est verbum? P. Vox numeri cum tempore & persona. D. Quid est tempus? P. Est differentia verbi secundum præsens, præteritum & futurum. Præsens omne infectum est: præteritum & futurum, partim infectum, partim perfectum. Itaque verbi finiti tria tempora sunt, infecta, & totidem perfecta: eaque ferme gemina Infecta ut præsens primum Amo, amer: secundum amem, amer. Præteritum pri-

mum amabam, amabar: secundum amarem,
 amarer. E præterito infecto primo oritur par-
 ticipium nomen, mutato bam vel bar in ns: ut
 ab amabam, sedebam, loquebar, amans, se-
 dens, loquens: Futurum primum amabo, ama-
 bor, secundum ama, amare, amato, amator:
 amem tamen & amer etiam futuri potest esse,
 sicut amarem præsentis, præteriti & futuri.
 Perfecta, ut præteritum primum amavi, secun-
 dum amaverim: plusquam perfectum primum
 amaveram, secundum amavissem: futurum ama-
 vero vel amaverim. hoc enim etiam ambi-
 guum est, ut amem & amarem. D. Unde for-
 matur præteritum perfectum primum? P. A
 præsentis novissima litera s versa in vi, ut amas
 amavi, fles flevi, petis petivi, audis audivi.
 D. Anomalia præteriti perfecti præcipua
 quotuplex est? P. Duplex: prima ubi v con-
 vertitur in u, sublata præcedente vocali: ut do-
 mas, domui pro domavi, sic habes habui, alis
 alui, falis salui. Anomalia autem secunda est
 ubi tollitur v cum vocali præcedenti, ut juvas
 juvi, moves movi, defendis defendi, comperis
 comperi. D. Quotuplex est verbum infini-
 tum? P. Duplex est, perpetuum aut participia-
 le: Perpetuum, quod flectitur per re vel ri vel
 se: re vel ri, præsentis tempore, ut amare amari:
 se, præterito infecto, perfecto, plusquamper-
 fecto, ut amavisse: Participiale, quod flectitur
 specie nominalis casus: estque gerundium vel
 supinum.

supinum. D. Quid est gerundium? P. Quod flectitur in di, & do, præfenti & præterito tempore, in dum futuro. primum formatur mutato bam vel bar in di, ut amabam, amandi, sedebam sedendi, loquebar loquendi: à primo gerundio duo reliqua oriuntur. E gerundio oritur nomen gerundivum in dus, da, dum. Quibus tuendus erat: Ab eo nobis caussa ordienda est. D. Quid est supinum? P. Quod flectitur in u præfenti & præterito, in um futuro: ut amatu, amatum. Unde formatur supinum primum? A præterito perfecto finito primo, novissimis duabus literis in tu versis: ut amavi amatu, juvi jutu, flevi fletu, movi motu, petivi petitu, audivi auditu: ui tamen mutatur in itu, ut domui domitu, habui habitu, alui alitu, salui saltu pro salitu. D. Unde formatur supinum secundum? P. A primo addito m, ut ab amatu amatum. hinc oritur nomen in rus mutato m in rus: ut ab amatu amaturus. D. Quid est persona? P. Specialis terminatio verbi. D. Quotuplex est? P. Triplex est in utroque numero, singularis prima Amo, secunda amas, tertia amat: Pluralis prima amamus, secunda amatis, tertia amant. D. Verbum é differentia personæ quomodo dividitur? P. In formam primam & secundam. D. Quæ est prima forma? P. Quando thema desinit in o: ac si flecti possit in or, activum verbum dicitur, ut Amo: si non possit, dicitur neutrū, ut sedeo. D. Quæ

est secunda forma? P. Secunda, quando thema definit in or, ac si flecti possit in o, dicitur passivum: ut amor amo, secus dicitur deponens, ut Loquor. Passiva & deponentia perfectis temporibus carent. Supina vero deponentium a fictis praeteritis formantur, ut insidiatu, veritū, fruitu, mentitu, tāquam ab insidiavi, verui, fruivi, mentivi. hinc oritur nomen addito s passivæ vel deponentis significationis, ut amatus, loquutus. D. Verba impersonalia quomodo flectuntur? P. Tertia tantum singulari, ut poenitet, amatur: & thematum suorum legem sequuntur.

Cap. 2. de prima conjugatione in bo.

D. Flexio verbi secundum tempora & personas quomodo appellatur? P. Conjugatio. D. Quotuplex est? P. Duplex in bo vel in am. D. Quid est conjugatio in bo? P. Cujus futurum infectum primum definit in bo, vel bor: formatur autē a secunda persona singulari, temporis praesentis primi conversa s vel ris in bo vel bor, ut amas, amaris, amabo, amabor: fles fletis, flebo, flebor. Conjugatio in bo duplex est. Prima cujus secunda persona singularis, temporis praesentis primi definit in as activē, vel aris passivē. D. Da exemplum formæ primæ.

P. Amo, amas, amat. Amamus, amatis, amant. Amem, ames, amet. Amemus, ametis, ament.

Amabam,

Amabam, amabas, amabat. Amabamus, amabatis, amabant.

Amarem, amares, amaret. Amaremus, amaretis, amarent.

Amabo, amabis, amabit. Amabimus, amabitis, amabunt.

Ama vel amato, amato. Amate vel amatote, amanto.

Amavi, amavisti, amavit. Amavimus, amavistis, amaverunt vel amavere.

Amaverim, amaveris, amaverit. Amaverimus, amaveritis, amaverint.

Amaveram, amaveras, amaverat. Amaveramus, amaveratis, amaverant.

Amavissem, amavisses, amavisset. Amavissemus, amavissetis, amavissent.

Amavero vel amaverim, amaveris, amaverit. Amaverimus, amaveritis, amaverint.

Amare.

Amavisse.

Amandi, amando, amandum. Amatu, amatum.

D. Da exemplum formæ secundæ.

P. Amor, amaris vel amare, amatur. Amamur, amamini, amantur.

Amer, ameris vel amere, ametur. Amemur, amemini, amentur.

Amabar, amabaris vel amabare, amabatur.

Amabamur, amabamini, amabantur.

Amarer, amareris vel amarere, amaretur.

Amaremur, amaremini, amarentur.

Amabor, amaberis vel amabere, amabitur:
 Amabimur, amabimini, amabuntur.
 Amare vel amator, amator. Amamini, amātor.
 Amari.

Cap. 3. de secunda conjugatione in bo.

D. Quid est secunda conjugatio in bo? P.
 Cujus secunda persona singularis, temporis
 præsentis primi definit in es vel eris. D. Da
 exemplum formæ primæ, conjugationis in bo
 secundæ.

P. Fleo, fles, flet. Flemus, fletis, flent.

Fleam, fleas, fleat. Fleamus, fleatis, fleant.

Flebam, flebas, flebat. Flebamus, flebatis, fle-
 bant.

Flerem, fleres, fleret. Fleremus, fleretis, flerent.

Flebo, flebis, flebit. Flebimus, flebitis, flebunt.

Fle vel fletto, fletto. Flete vel fletote, flento.

Flevi, flevisisti, flevit. Flevimus, flevistis, fleverūt
 vel flevere.

Fleverim, fleveris, fleverit. Fleverimus, fleveri-
 tis, fleverint.

Fleveram, fleveras, fleverat. Fleveramus, fle-
 veratis, fleverant.

Flevissem, flevisisses, flevisset. Flevissemus, flevis-
 setis, flevisissent.

Flevero vel fleverim, fleveris, fleverit. Fleveri-
 mus, fleveritis, fleverint.

Flere.

Flevisse, flendi, flendo, flendum.

Fletu,

Fletu, fletum. D. Da exemplum formæ secundæ.

P. Fleor, fletis vel flere, fletur. Flemur, flemini, flentur.

Fleat, fleat is vel fleare, fleatur. Fleamur, fleamini, fleantur.

Flebat, flebat is vel flebare, flebatur. Flebamur, flebamini, flebantur.

Flerer, fleris vel flerere, fleretur. Fleremur, fleremini, flerentur.

Flebor, fleberis vel flebere, flebitur. Flebimur, flebimini, flebuntur.

Flere, fletor, fletor. Flemini, flentor. Fleri.

Cap. 4. de prima conjugatione in am.

D. Intellexi de conjugatione in bo. Quid est conjugatio in am? P. Cujus futurum infinitum primum desinit in am, vel in ar. Formatur autem á persona prima singulari præsentis temporis primi, o vel or in am vel ar converso: ut peto petam, audio audiam, petor petar, audior audiar. D. Quotuplex est conjugatio in am? P. Duplex: prima cujus secunda singularis, temporis præsentis primi desinit in is vel eris, ut petis, peteris. D. Da exemplum.

P. Peto, petis, petit. Petimus, petitis, petunt.

Petam, petas, petat. Petamus, petatis, petant.

Petebam, petebas, petebat. Petebamus, petebatis, petebant.

Peterem, peteres, peteret. Peteremus, peteretis, peterent.

Petam, petes, petet. Petemus, petetis, petent.

Pete vel petito, petito. Petite vel petitote, petunto.

Petivi, petivisti, petivit. Petivimus, petivistis, petiverunt vel petivere.

Petiverim, petiveris, petiverit. Petiverimus, petiveritis, petiverint.

Petiveram, petiveras, petiverat. Petiveramus, petiveratis, petiverant.

Petivissem, petivisses, petivisset. Petivissemus, petivissetis, petivissent.

Petivero vel petiverim, petiveris, petiverit. Petiverimus, petiveritis, petiverint.

Petere, petivisse. Petendi, petendo, petendum. Petitu, petitum.

D. Da exemplum formæ secundæ.

P. Petor, peteris vel petere, petitur. Petimur, petimini, petuntur.

Petar, petaris vel petare, petatur. Petamur, petamini, petantur.

Petebar, petebaris vel petebare, petebatur. Petebamur, petebamini, petebantur.

Peterer, petereris vel peterere, peteretur. Peteremur, peteremini, peterentur.

Petar, petêris vel petere, petetur. Petemur, peteremini, petentur.

Petere, vel petitor, petitor. Petimini, petuntor. Peti.

Cap. 5. de anomalia Edo, Sum, Volo, Fero.

D. Quot sunt præcipuè anomala conjugationis hujus? P. Quatuor, Sum, Volo, Fero, Edo. D. Quomodo conjugatur Edo? P. Edo, es, est. Edimus, editis, edunt. sic edam, edebā, essem, edā. Es vel ede. Edite vel este. Edi, ederim, ederam, edissem, edero vel ederim, esse, edisse. Edendi, edendo, edendum. Esu, esum, vel estu, estum.

D. Conjuga Sum.

P. Sum, es, est. Sumus, estis, sunt.

Sim, sis, sit. Simus, sitis, sint.

Eram, erās, erat. Eramus, eratis, erant.

Essem, esses, esset. Essemus, essetis, essent.

Ero, eris, erit. Erimus, eritis, erunt.

Es vel esto, esto. Este vel estote, sunt.

Fui, fuisti, fuit. Fuimus, fuistis, fuerūt vel fuere.

Fuerim, fueris, fuerit. Fuerimus, fueritis, fuerint.

Fueram, fueras, fuerat. Fueramus, fueratis, fuerant.

Fuissem, fuisses, fuisset. Fuissemus, fuissetis, fuissent.

Fuero vel fuerim, fueris, fuerit. Fuerimus, fueritis, fuerint.

Esse, fuisse, & à forem fore: sic affore, confore, defore, profore, unde futurus.

D. Conjuga Volo.

P. Volo, vis, vult. Volumus, vultis, volunt.

Velim, velis, velit. Velimus, velitis, velint.

Volebam, volebas, volebat . Volebamus, volebatis, volebant.

Vellem, velles, vellet . Vellemus, velletis, vellet.

Volam, voles, volet . Volemus, voletis, volent.

Volui, voluisti, voluit . Voluimus, voluistis, voluerunt vel voluere.

Voluerim, volueris, voluerit . Voluerimus, volueritis, voluerint.

Volueram, volueras, voluerat . Volueramus, volueratis, voluerant.

Voluissem, voluisses, voluisset . Voluissemus, voluissetis, voluissent.

Voluero vel voluerim, volueris, voluerit . Voluerimus, volueritis, voluerint.

Velle, voluisse.

D. Da mihi hujus verbi analogia. P. Malo, Nolo. D. Conjuga Malo.

P. Malo, mavīs, mavult . Malumus, mavultis, malunt.

Malim, malis, malit . Malīmus, malītis, malint.

Malebam, malebas, malebat . Malebamus, malebatis, malebant.

Mallem, malles, mallet . Mallemus, malletis, mallent.

Malam, males, malet . Malemus, maletis, mallent.

Malui, maluisti, maluit . Maluimus, maluistis, maluerunt vel maluere.

Maluerim, malueris, maluerit . Maluerimus, malue-

malueritis, maluerint.

Malueram, malueras, maluerat. Malueramus,
malueratis, maluerant.

Maluisssem, maluissset, maluisset. Maluisssemus,
maluissetis, maluissent.

Maluero vel maluerim, malueris, maluerit.
Maluerimus, malueritis, maluerint.

Malle, maluisse.

D. Conjuga Nolo.

P. Nolo, non vīs, non vult. Nolumus, non vul-
tis, nolunt.

Nolim, nolis, nolit. Nolimus, nolitis, nolint.

Nolebam, nolebas, nolebat. Nolebamus, no-
lebatis, nolebant.

Nollem, nolles, nollet. Nollemus, nolletis,
nollent.

Nolam, noles, nolet. Nolemus, noletis, nolēt.

Noli vel nolito, nolito. Nolite vel nolitote.

Nolui, noluisti, noluit. Noluimus, nolulistis,
noluerunt vel noluerē.

Noluerim, nolueris, noluerit. Noluerimus,
nolueritis, noluerint.

Nolueram, nolueras, noluerat. Nolueramus,
nolueratis, noluerant.

Noluisssem, noluisset, noluisset. Noluisssemus,
noluissetis, noluisissent.

Noluero vel noluerim, nolueris, noluerit. No-
luerimus, nolueritis, noluerint.

Nolle, noluisse.

D. Conjuga Fero.

P. Fero, fers, fert. Ferimus, fertis, ferunt.

Feram, feras, ferat. Feramus, feratis, ferant.

Ferebam, ferebas, ferebat. Ferebamus, ferebatis, ferebant.

Ferrem, ferres, ferret. Ferremus, ferretis, ferrent.

Feram, feres, feret. Feremus, feretis, ferent.

Fer vel ferto, ferto. Ferte vel fertote, ferunto.

Tuli, tulisti, tulit. Tulimus, tulistis, tulerunt vel tulere.

Tulerim, tuleris, tulerit. Tulerimus, tuleritis, tulerint.

Tuleram, tuleras, tulerat. Tuleramus, tuleratis, tulerant.

Tulissem, tulisses, tulisset. Tulissemus, tulissetis, tulissent.

Tulero vel tulerim, tuleris, tulerit. Tulerimus, tuleritis, tulerint.

Ferre, tulisse. Ferendi, ferendo, ferendum.

Latu, latum.

Feror, ferris vel ferre, fertur. Ferimur, ferimini, feruntur.

Ferar, feraris vel ferare, feratur. Feramur, feramini, ferantur.

Ferebar, ferebaris vel ferebare, ferebatur. Ferebamur, ferebamini, ferebantur.

Ferrer, ferreris vel ferrere, ferretur. Ferremur, ferremini, ferrentur.

Ferar, fereris vel ferere, feretur. Feremur, feremini, ferentur.

Ferre

Ferre vel fertor. Ferimini, feruntor.
Ferri.

Cap. 6. de secunda conjugatione in am.

D. Quid est secunda conjugatio in am? P.
Cujus secunda persona singularis, præsentis
temporis finiti primi desinit in īs vel īris: ut
audīs, audīris. D. Da exemplum secundæ con-
jugationis in am.

P. Audio, audis, audit. Audimus, auditis, au-
diunt.

Audiam, audias, audiat. Audiamus, audiatis,
audiant.

Audiebam, audiebas, audiebat. Audiebamus,
audiebatis, audiebant.

Audirem, audires, audiret. Audiremus, audi-
retis, audirent.

Audiam, audies, audiet. Audiemus, audietis,
audient.

Audi vel audito, audito. Audite vel auditote,
audiunto.

Audivi, audivisti, audivit. Audivimus, audivi-
stis, audiverunt vel audivere.

Audiverim, audiveris, audiverit. Audiveri-
mus, audiveritis, audiverint.

Audiveram, audiveras, audiverat. Audivera-
mus, audiveratis, audiverant.

Audivissem, audivisses, audivisset. Audivisse-
mus, audivissetis, audivissent.

Audivero vel audiverim, audiveris, audiverit.
Audive-

Audiverimus, audiveritis, audiverint.

Audire, Audivisse. Audiendi, audiendo, audiendum.

Auditum, auditum.

D. Da exemplum formæ secundæ.

P. Audior, audiris vel audire, auditur. Audimur, audimini, audiuntur.

Audiar, audiaris vel audiare, audiatur. Audiamur, audiamini, audiantur.

Audiebar, audiebaris vel audiebare, audiebatur. Audiebamur, audiebamini, audiebantur.

Audirer, audireris vel audirere, audiretur. Audiremur, audiremini, audirentur.

Audiar, audieris vel audiere, audietur. Audiemur, audiemini, audientur.

Audire vel auditor, auditor. Audimini, audiuntur.

Audiri.

Cap. 7. de Adverbio.

D. Vocem numeri exposuisti, vocem sine numero nunc expone. P. Vox sine numero est quæ nullum numerum adsignificat. D. Quotuplex est? P. Duplex, Adverbium aut Coniunctio: Adverbium est vox sine numero, quæ voci alii adjungitur: ut valde constans, differit acutè, benè, malè. Est igitur adverbium tanquam adjectivum nominum, verborum, adverbiorum etiam ipsorum. usurpatur autem adver-

adverbium aliquando pro nomine relativo: ut Digna res est, ubi nervos intendas tuos, id est in qua: Sic Ille Ipse, unde. Causa est cur. Illud est quamobrem. Multa signa dederat, quamobrem responsurus non videretur. Adverbia nativa pauciora sunt, mox, vix, cras, heri, ita, non. item quæ interjectiones dicuntur. Hei, heu, heus, O, vae, pro, tum quæ præpositiones dicuntur præsertim inseparabiles, ut di, dis, re, se, am, con. Separabiles autem præpositiones sunt, Ad, apud, penes, & cæteræ. Per & præ cōpositæ superlationem significāt, ut perdoctus, prædives. Adverbia plurima oriuntur é nominibus: primó integris, ut sunt nominativi utrū, multum, minimum, potissimum, ut ablativi, initio, vespere, quo, qua, necessario, modò: & o, sero, sedulo, mutuo, cito, crebro. Secūdo adverbia fiunt ex ablativo, sed vario, varié: é substantivi ablativo in im multa sunt, ut á summa summatim: Quædam in itus exeunt: ut á fundo funditus: Sed ex adjectivi ablativo in o, vel i, longé maxima copia est, o mutatur in ē, ut é docto doctissimo, docté, doctissimé, benē, malē, ritē. Si ablativus in i desinat, addito ter adverbium efficitur, ut ab acri, acriter: á forti, fortiter. á comparativis orta desinunt in us: ut á doctiori, doctius: á fortiori, fortius: In us desinentia mutant i in er, ut ab amans, diligens, amanter, diligenter. Numerandi adverbia excepto semel á nominibus fiunt: bis, pro

duis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, octies, novies, decies, undecies, duodecies, tredecies, quaterdecies, quindecies, sexiesdecies, & sexdecies, deciessepties. & deinceps vicies, tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies: sic nonagies, ceties, ducenties, trecenties, quadringeties, quingenties, sexceties, septingeties, octingenties, nongeties, millies: sic quoties, aliquoties, toties, atque etiam, Illa in am, bifariam, trifariam, quadrifariam, multifariam, omnifariam, aliquotfariam: pridie, postridie, perendie, nudiustertius, nudiusquartus, & similia composita sunt ex die tertio, quarto, id est, nunc est dies tertius, nunc est dies quartus, semperque de præterito dicuntur: Nudiustertius dedi ad te epistolam.

Cap. 8. de Conjunctione.

D. Extrema pars Etymologiæ restat in Conjunctione, de qua demum quid sentias requiro. P. Conjunctio est vox sine numero, qua orationis multiplicis partes conjunguntur, ea est enuntiativa aut ratiocinativa. D. Quid est Enuntiativa? P. Qua enuntiationis partes conjunguntur: partim cōgregativa, partim segregativa. Congregativa, est qua partes tanquam simul veræ congregantur: & quidem copulativa aut connexiva. Copulativa, est qua partes absolutè copulatur, ut ac, etiam, item, nec,

nec, quoque, que : & compositæ, atque, item-
que, neque : Cónexiva, est qua pars cōsequens
ex antecedentis conditione connectitur, ut si,
fin, ni, nisi . Segregativa, est qua enuntiationis
partes, velut non simul veræ, segregantur : &
discretiva est, aut disjunctiva . Discretiva, qua
partes ratione tantúm segregantur, ut, autem,
ast, at, etsi, extraquã, interea, interim, ut, vero,
verum, nunc, tamen, tamen si, quãquam, quam-
vis, præterquam . Disjunctiva, qua partes ipsæ
ita segregantur, tanquam una tantum vera es-
se possit: ut, aut, an, sive, ve, vel . Ratiocinativa,
est qua ratiocinationis pars alia ex alia velut
asseritur . Ea causalis, aut rationalis appellatur .
Causalis, qua antecedentis rei causa reddi-
tur, ut, enim, enimvero, etenim, siquidem, quo-
niam, quia, nam, namque . Rationalis, qua ex
antecedente consequens concluditur: ut ergo,
ita, itaque, ideo, igitur, quare, quamobrem,
quapropter, quocirca.

LIBRI TERTII

C A P. I. D E C O N V E -

nientia Nominis.

D. Expōita est Etymologia suis partibus,
Syntaxis jam dicenda est. P. Syntaxis est se-
cunda pars Grammaticæ, quæ vocum structu-
ram interpretatur. estque in convenientia, vel

rectione. D. Quid est Conveniētia? P. Quando voces communibus proprietatibus conveniunt, quæ primò est vocum numeri, ut nominis cum nomine, & verbi cum nomine. Convenientia nominis cum nomine, est in numero, genere, casu. D. Da exemplum. P. Gravi teste privatus sum amoris summi erga te mei, patre tuo clarissimo viro. Hic tria substantiva sunt, teste, patre, viro, convenientia inter se numero, genere, casu: & cum suis adiectivis gravi, tuo, clarissimo, similiter convenientia numero, genere, casu, quomodo amoris, summi, mei, etiam inter se conveniunt.

Cap. 2. de convenientia Verbi.

D. Qualis est convenientia verbi cum nomine? P. Est in numero & persona. Ego & Nos primæ, Tu & Vos secundæ, nominativi reliquorum nominum tertiæ personæ habentur. Hinc nominativus nominis dicitur suppositum, verbum autem appositum, ut Ego amo, nos amamus: tu amas, vos amatis: Tullius amat, Tullii amant.

Cap. 3. de convenientia vocum sine numero.

D. Hæc de convenientia vocum numeri: Convenientia vocum sine numero quotuplex est? P. Duplex: Adverbii & Conjunctionis. Adverbia quædam comparationis & numeri, convenientiam certam habent. Quam con-
venit

venit omni gradui. Quam sint morosi qui amant. Perquam puerile. Cōparativum autem unum interpretatur, aut duobus interponitur: ut Tullius disertior, quā Atticus. Serius, quā crudelius factum. Cum superlativo, Habere quam laxissimas habenas amicitiae. Ut jungitur etiam superlativo, ut gravissimé diligentissimeque potui. Tam aliquando idem valet. Vituperanda est rei tam maximé necessaria incuria. Longé & multó conveniunt cōparativis & superlativis, Longé melior. Principi longé omnium gravissimo. Multo commodiora. Conspectus vester multó jucundissimus. Adverbia numerum significantia conveniunt distributivis nominibus, ut bis, bina: Septenos octies solis anfractus.

Cap. 4. de convenientia conjunctionis.

D. Convenientia conjunctionum in quo spectatur? P. In ordine antecessionis, consecutionis, vel utriusque. Ex absolutis anteceddūt, atque, ac, &, sed, sed etiam, verum, verum etiam, nedū, nec, neque, tum, quin, quinetiam. Tali genere atque animo. Parcé ac duriter. Explosum & ejectum: & sic in reliquis. Conjunctio, Et, á viginti ad centum præponit numeralium nominum minus. Ab hinc duo & viginti annos est mortuus. Sic in adverbiiis, Proprium Catonis quater & quadragies causam dixisse. Postponuntur tantum, quoque, &

que. Me scilicet maximé, sed proximé illum quoque fecellissent. Balbutire desinant, aperteque audeant dicere. Communes sunt adeo, etiam, item, itemque, insuper, præterea, vel. E conditionalibus si, ni, nisi communes sunt: Sin præponitur solum, Sed præterea omnes cum temporibus omnibus finitis conveniunt. Si perficiunt optimé: sin minus. Ni exeunt, ni pereunt, Nisi ego insanio. Est præterea conjunctionis hujus convenientia cum adverbio forté: Si forté, nisi forté. E discretivis tantum præponuntur ast, at, extraquam, imo, sed, quod, præterquam, quamvis, quamquam. Tu crebras á nobis literas expecta, ast plures etiam mittito. Nullum á vobis præmium postulo, præterquam hujus diei memoriam sempiternam. Quamquam omnibus finitis temporibus convenit. Quamquam abest á culpa, suspicione tamen non caret. Quamvis tantum secundis temporibus finitis convenit. Quamvis ille felix sit. Postponuntur tantum, autem, interea, interim, vero. Nil autem amabilius officio Tum interea nullum vestigium pecuniæ invenitis. Cum interim Sylla cum iisdem ipsis. Ego veró servi vellem. Communes sunt alioqui, alioquin, ut, licet, tamen, porro. Ut & licet secundis tantum temporibus finitis conveniunt, ut illud non cogitares, tamen, &c. Disjunctiva tantum præponitur excepto ve: Bis terve literas miserat. An disjunctio est aliquādo,

do, sed interrogativa: Erravit an potius insanivit Apronius? Vide utrum vis: argentum accipere, an causam meditari tuam. E causalibus tantum præponitur, etenim, nam, namque, enim, tantum postponitur. Communes sunt enimvero, ut, uti, siquidem, ne. E rationalibus tantum præponuntur, sic, quasobres, quamobrem, quapropter, quocirca. Communes sunt ergo, ita, itaque. Igitur rarius præponitur. Igitur initio reges diversi, pars ingenium, alij corpus exercebant.

L I B R I Q U A R T I

C A P. I. D E R E C T I O N E

Substantivi.

D. Convenientiam vocum exposuisti, nunc rectionem eadem doctrinæ via expone. P. Rectio est, quando vox vocem certo fine flexionis regit, quæ primo erit in vocibus numeri, deinde in adverbiiis. Atque in vocibus numeri erit primum rectio nominis tum substantivi tum adjectivi. D. Nominis substantivi rectio quotuplex est? P. Duplex: Prima, Substantivum adjuncti regit in genitivo substantivum subjecti. Cato dicit tãquam in Platonis πολιτεία, non tanquam in Romuli fæcesententiam. hic Plato est subjectum, cui adiungitur & accidit πολιτεία. Genitivi, mei, tui, fui, nostrum, nostri, vestrũ, vestri, usurpantur tan-

quam subjecti, ratio mei, nostri defensor tui. Gerundium in di est tanquam genitivus subjecti. Pueris non omnem licentiam ludēdi damus. D. Quæ est secunda rectio substantivi? P. Substantivum subjecti, vel totius servit genitivo vel ablativo adjuncti vel partis, cum adjectivo laudis aut vituperij. Accipies hospitem non multi cibi, sed multi joci. Virgo sparso ore, adunco naso. Opus ἄπρων substantivum, ablativum regit. Autoritate tua nobis opus est & consilio & gratia.

Cap. 2. de rectione adjectivi.

D. Adjectivi rectio quotuplex est? P. Variæ, sed spectatur ferè in quantitate & qualitate. Quantitate, Gradus, Partitionis, Copiæ. Gradus comparativus regit ablativum.

vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

Gradus superlativus genitivum plurale regit. Crassus eloquentium jurisperitissimus, jurisperitorum eloquentissimus Scevola.

Partitivum genitivum regit. Quis est omnium his moribus?

Adjectivum copiæ & inopiæ regit genitivum vel ablativum. Plenus bonorum & bonis. D. Rectio qualitatis in quibus locum habet? P. In affinitate, commoditate, studio.

Adjectivum affinitatis aut contrarij, genitivum vel dativum regit. Affinis suspicionis & suspicioni.

Ad-

Adjectivum commoditatis vel contrarij, dativum regit: ut alicui commodum, incommodum.

Adjectivum studij genitivum regit. Aman-
tissimus utriusque nostrum, Laudis cupidus,
Studiosus doctrinarum.

Adjectiva quædam regunt primum super-
num. Optimum factu.

Cap. 3. de rectione verbi activi.

D. Adhuc rectio nominis fuit, quænam
est verbi? P. Est finiti primum & personalis
qua modo nomen, modo verbum regitur. D.
Quotuplex est? P. Duplex, primaria aut secun-
daria: Primariæ rectionis unica regula est.

Verbum activum regit post se accusativum.
Fortem virum tibi commendo. Verbum pas-
sivum ablativum regit: Fortes creantur forti-
bus, sed absque præpositione hæc rectio ra-
ra est. Neutra & deponentia ex sese nullum
casum regunt, ut sedeo, loquor: activi tamen
rectionem imitantur. hæc cum loqueris, nos
Varrones stupemus, Currere cursum.

Cap. 4. de rectione verbi acquisitionis.

D. Quid est secundaria rectio verbi? P.
Est cum præter illum primarium casum alius
casus regitur & quidem simplex aut varius.
Simplex, ut, Dativus, Accusativus, Ablativus.

Verbum vi acquisitionis dativum regit. Suo sibi hunc jugulo gladio. Sed plurima verba eundem casum germana quadā natura regūt.

Primo comparationis verba: Se illis ferē æquarunt.

Secundo dandi & contraria. Quæ victores civitatibus Siculis aut dederūt aut reddiderūt.

Tertio imperandi, serviendi, declarandi, promittendi. Cupiditatibus, quibus cæteri serviunt, imperare.

Quartó repugnandi & contraria. Repugnare & resistere crudelitati. Cujus ego industriæ gloriæque faveo.

Quintó hanc dativi rectionem habent etiam verba illa, quæ interdum impersonaliter accipiuntur. Nihil ei restabat. Quod ipsis superat. Peccare licet nemini, dolet mihi.

Verba rogandi accusativum alterum regunt. Illud te oro, Sic obsecro, rogo, flagito, similiaque rogandi verba: item moneo, consulo, sic celo, doceo. Qui nos nihil celat. Quid te, asine, literas doceam?

Verbum copiae & pretii regit ablativum. Copiae: Saturare se sanguine. Abundare doctrina.

Pretij autem, Mercari magno pretio.

Quædam nomina regūtur in genitivo, ut, quanti, tanti, magni, pluris, maximi, plurimi, parvi, minoris, minimi, æqui, boni, flocci, nihili, nauci, pili, assis, terunti. Depactus est tantidem,

tidem, quanti fidem suam fecit. Nihil tanti fuit.

Cap. 5. de rectione verbi judicialis & substantivi.

D. Hæc de secundaria simplicis casus rectione, superest rectio casus varii in verbo judiciali & substantivo. P. Verbum judiciale regit genitivum vel ablativum: ut verba accusandi & absolvendi. Eam tanquam capitis accuset. Capitis arcescere. Absolvere improbitatis, Crimine liberare.

Verbum substantivum, aut quod ejus vim obtinet, regit post se nominativum pro eodem sumptum, ut Tullius est Romanus: Beatissimi viveremus. At si casus sequens sit possessoris, erit in genitivo. Erit igitur humanitatis vestræ. Sed pro genitivis mei, tui, sui possessiva meum, tuum, suum, nostrum, vestrum ponuntur. Non enim est meum contra aliquem dicere. Idem verbum si pro habeo usurpetur dativum regit.

sunt mihi hæ septem præstanti corpore nymphæ.

At pro Afferre, duplicat dativum, ut sempiternæ laudi tibi sit istet ribunatus, exopto.

Cap. 6. de rectione verbi deliberationis.

D. Intellego quomodo nomen regitur à verbo. Quæ est rectio verbi à verbo? P. Est in verbis deliberationis & motus.

Verbum deliberativum regit infinitum perpetuum, ut, audeo, habeo, incipio, opto, soleo, piget, pœnitet, possum, propero, aggredior, molior, conor. Obliviscar vigilare. Hoc me memini dicere.

Verbum motus ad locum regit supinum secundum. Admonitum venimus te, non flagitatum. Verbum motus é loco rexit aliquando primum supinum. Obsonatu redeo, Cubitu refurgo.

Cap. 7. de rectiōe verbi infiniti.

D. Jam tempus est dicendi de rectiōe verbi infiniti & impersonalis. P. Verbum infinitum personale perpetuum regit ante se accusativum. Meum natum rumor est amare. Post se autem regit casum sui verbi. Quapropter te ipsum purgare ipsis coram placabilius est. Ultimum & gerundium & supinum plerumque impersonaliter acceptum regit etiam casum sui finiti. Aliqua cōsilia reperiendum est. Sed id potius per gerundivum dices, Aliqua consilia reperienda. Supinum autem secundum frequens est. Huic quoque rei subveniunt est.

Impersonalium rectio quorundam propria est.

Refert & interest commoditatem vel officium significantia regunt genitivum. Illorum retulisse videretur. Reipublicæ interesse putavit.

putavit. Excipe genitivos septem mei, tui, sui, nostri, vestri, nostrū, vestrum, pro quibus usurpantur possessiva, ut refert & interest mea, tua, sua, nostra, vestra.

Refert etiam & interest admittunt genitivos illos pretij & æstimationis, tanti, quanti, magni, parvi. In reliquis sæpius habēt multum, plus, plurimum, magis, minus, parum, paululum, pauxillum, nihil, aliquid.

Quinque impersonalia, Miseret vel miserescit, vel miseretur, tædet, piget, pœnitet, pudet, regunt accusativum rei cum genitivo patientis. Me non solum piget stultitiæ meæ, sed etiam pudet. Omnes nostrimet nos pœnitet.

Cap. 8. de rectione adverbiorum.

D. Hactenus rectionis fuit vocum numeri, rectionem adverbiorum deinceps expone. P. Adverbiorum rectionis varia est.

Derivativa primitivorum casum retinent: Nihilo minus. Omnium elegantissimé. Naturæ convenienter & congruenter.

Adverbia loci regunt genitivum: Ubi terrarum esses: Longé gentium.

Adverbia temporis, pridie, id est præcedenti die, postridie, id est postero die, triplicem Syntaxim habent. Pridie ejus diei, Postridie ejus diei, hic genitivus est, Pridie nonas, hic accusativus est.

Adverbia quantitatis, parum, satis, geni-

tivum regunt. Parum malæ rei. Satis jam verborum est. sic tantum, quantum, multum.

En, ecce & o nominativum vel accusativum regunt. En hic ille est, en rectum, en regulas. Ecce autem Antonius, Ecce miserum hominem. O consuetudo peccandi, o præclarum custodem ovium, ut ajunt, lupum.

Hei est sine casu, vel dativum aut vocativum regit. Hei vereor, Hei mihi, hei noster, laudo.

Heu dativum, accusativum, vocativum regit: Heu misero mihi: Heu fuge nate dea: Heu me infelicem.

Heus vocativum regit: Heus heus Syre.

Væ dativum regit: Væ capiti tuo.

Pro accusativum regit & vocativum: Pro Deum atque hominum fidem: Pro sancte Jupiter.

Præpositiones quæ dicuntur, nativam loci significationem habent, sed temporibus, personis, rebus frequenter inserviunt. Ex his quædam regunt unicum casum, quædam duos. Unicum, accusativum aut ablativum. Accusativi casus præpositiones sunt 31.

Intra, extra. Intra decē annos, Extra ostiū.

Apud, penes: Apud ignem assidere.

Penes, scenam exercitatus.

Secus, secundum: Nascitur secus fluvios: Proximé & secundum deos homines hominibus maximé utiles.

Juxta,

Juxta,prope:Juxta te sum:Prope montes.

Ante,post,pone: Ante oculos; Post tergū:
Pone castra.

Cis, citra,præter,ultra,trans: Cis Euphra-
tem: Citra Rhenum,Præter ripam: Ultra mo-
dum.Trans ripam.

Inter:Inter manus.

Erga & contra:Erga te: Contra veritatem.

Ad,vsque,versus,adversus: Ad focum: Ad
agendum:Usque Romam.

Versus semper postponitur.Adversus inde
compositum præponitur: Portum versus: Ad-
versus deos.

Ob,per,propter: Ob oculos:Per totam ca-
veam ire:Propter tuum in me amorem.

Infra,supra:Infra Saturnū:Supra Lunam.

Circa,circum,circiter:Circa Capuam:Cir-
cum tribus:Loca hæc circiter.

Præpositiones ablativi casus sunt 14. Præ,
pro,coram,palam,tenus: Præ lachrymis: Pro
omnibus:Coram genero meo:Palam populo.

Tenus semper postponitur:Tauro tenus.

De,ex,e,abs,ab,a. De,ex,ab,omnibus lite-
ris præponuntur: e,& a, solis consonantibus;
De majestate, ex ære, é saxo.

Abs præponitur solis t & q: Abs quivis ho-
mine.Abij abs te, A te:Ab animo:A dicendo.

Accusativum & ablativum regunt sequen-
tes præpositiones,sed accusativum cum verbo
motus,ablativum cum verbo quietis.

In cum accusativo: In vitam paulo serius, tanquam in viam ingressus. sed hic usus est varius: Ponere in oppido: Ponere in possessionem: In diem vivere.

In cum ablativo: In ære alieno nullo esse.

Sub cum accusativo: Sub scalas se cōjicere.

Sub cum ablativo: Homines sub terra habitantes.

Super & subter: Super terræ tumultū: Hac super re: Subter densa testudine: Subter præcordia.

Procul: Procul muros: Patria procul.

Clam: Clam patrem: Clam iis. hinc clanculum.

D. Nihilne superest é rectione præpositionum? P. Sané præpositio sæpe deest, unde & absoluta rectio dicitur: ut in nominibus causæ & mensuræ & oppidi.

Nomen causæ ponitur in ablativo: Capitolium saxo quadrato substructum est: Gloria clarus, autoritate gravis.

Mensuræ speciale nomen frequenter in accusativo ponitur, aliquando etiam in ablativo: Longum sesquipede: Latum pede: Muris ducentos pedes altis, quinquagenos latis.

Temporis spatium quod per quandiu intelligitur, tanquam mensuræ speciale nomen, in accusativo ponitur: Ab hinc annos prope viginti.

Temporis tamen terminus qui per quando

do intelligitur, in ablativo tantum ponitur:
 Hora nona convenire cœpistis.

Proprium nomen oppidi ponitur in accusativo, si motus ad locum significetur: vel in ablativo, si motus sit per locū, vel é loco: Cumas se contulisse dicitur: Iter Laodicea faciebam: Epistolas ad me Q. Servilius Tarso miserat.

Si quies significetur proprium nomen oppidi singulare parisyllabum, ponitur in genitivo: imparisyllabum in dativo vel ablativo: plurale quodvis in ablativo: Cum Laodiceæ: cum Synadis: cū Philomeli: cum Iconij essem: Fuisse Carthagini, Lacedæmone esse præsidium senectutis: Audientem Cratippum, idque Athenis. Pauca non propria oppidorum eandem Syntaxim sequuntur, ut accusativi, domum, rus: ablativi domo, rure: genitivi domi, belli, militiæ, humi: dativus & ablativus ruri & rure.

Cum casibus domi & domum adjectiva conjunguntur, mea, tua, sua, nostra, vestra, aliena. Me domo mea expulistis. Rure jam redieram. Nonne mavis sine periculo domi tuæ esse, quam cum periculo alienæ? Quorum virtus fuerat domi militiæque cognita. Jacere humi. Ruri habitare.

D. Quid præterea superest? P. Interpunctionum notæ: quarum primæ & principales sunt quatuor, virgula, incisum, membrum, perio-

us. Virgula, est qua distinguitur verbū, quod ambigūe antecedenti, vel consequenti servire posset: sic, Incisum sententiam imperfectam ostendit puncto ad mediam literam posito, sic. Membrum sentētiā quidem perfectam, sed cum altera conjunctā habet, & puncto ad summam literam posito, ut. Periodus sententiam absolutam comprehendit, puncto ad imam literam posito, ut. Peculiares autē sunt notæ admirationis, ut! interrogationis, ut? unionis, ut ante volans: Parenthesis autem virgulis utrinque jam distingui solet, ut ().

Exposita sunt tibi, Discipule, Rudimenta Grammaticæ Latinæ, quorum plenior & absolutior cognitio ex iisdem fontibus tibi haurienda est, unde istos rivulos deduximus: Itaque cū hos planē perceperis, illos tibi adeundos esse censeo. D. Ego veró, Præceptor charissime, alacri studio faciam, intereaque pro isto tuo munere magnas tibi gratias habeo, habeboque dum vivam.

F I N I S.

